

МИРО ВУКСАНОВИЋ

ЛАКУ НОЋ

а

Овде ће, у десет одељака, без пречице, бити казано како, онамо, под запуштеним омарима и Црвеном гредом, једна на Подинама друга на Поду брезовом, а оба пода су равнине у страни, у планинском крају где још само понеко зимује, раздаљене и саме, своје отегнуте дане троше Коса и Свила. Кома је до оваквих писмених састава, и ако неко још уопште чита дневнике из мира у времену кад је све затровано причањима о рату, убијањима, логорима и општем страдању, сада има прилику да упозна две тегобама несавладане и кући рођења верне жене које су откриле начин свакодневних „разговора на даљину”, без телефона, иако се не могу видети и једна другој доћи.

Најпре би требало рећи да нису овде њихова права имена и да то није реткост у семољском свету, где жеље за нечим друкчијим и променом непрекинуто расту откад су људи дошли, нуждени и с невољама као једином имовином. Може бити да су због тога честе замене крштених имена, што из милоште, што из обичаја. Најчешће се сину даје дедино име, да деда за живота види како је себе „продужио” у малом наследнику. Међутим, није баш zgodно да пред живим дедом бебу зову његовим именом, необично је тако радити и одмах после дединог одласка, па детету надевају друго, углавном тепајуће и нежно име које се и прими. Онда људи, ни криви ни дужни, одрастају под лажним знаковима и навикавају се да нису оно што заправо јесу, па се преваре умножавају и кад их нико намерно не ствара. Само у матичним књигама, школским документима, војничким буквицама и сличним званичним местима не уписују се надимци. Кад би некоме стигао позив на право име, док су овдашње куће биле пуне чељади, требало се добро распитати

коме је пошиљка упућена. Често би се друго име толико одомаћило да је било једино.

Косин отац био је Мијаило, а сви су га знали као Мираша. И данас туристима показују и описују како га је дигао велики снежни усов с врха Греде, како је дуго, у сукненој кабаници, опасан кожним каишем, за буљуком оваца, летео низ високу стрму стену, пао у дубок намет и остао жив. Само му је десна нога била изглављена из кука. Лекари му нису могли помоћи, тешко је ходао, у ратним годинама остао сам са десеторо деце чија се мајка смрзла у планини кад је ишла да обиђе рањеног брата. Мирашево име је уклесано и на споменик жртвама фашистичког терора. Свилин отац је крштен по имену Танаска Рајића, а за свакога је био Мусјо, познат по дугачким брковима и широком откосу. Могао је дозвати с Црвене греде на Семол, а то није близу. Држао је малу воденицу и имао округлу дрвену посуду за ујам. На малом лугу, крај семолске реке, подигао је леп шљивик и друго воће, искрчио међе, уредио своје имање као и сваки добар домаћин.

б

Коси је право име Олга, а још док је била ситно и ваљасто дете почели су је звати замењеним именом, и то сасвим случајно, онако као што нешто из шале речено постане трајно. У чардачкој кући где је расла са шест својих сестара и три брата, имали су обичај да „издијевају имена” и да се подигравају међусобно. У таквој забави је и Олга постала Коса. И сирочад морају да се нечим заговоре, да сметну мисао са оног што немају и да у ничему налазе нешто. Коса је први хлеб замесила и испекла кад није имала ни пуних седам година: разгрнула жар на сантрачу, перјем очистила пепео с угрејане плоче, ставила заобљено тесто под сач, запретала га жишкама, све редом, сама, као што је гледала да њена мајка ради. Кад су се увече скупили и нашли испечен хлеб, сви су рекли да то може само њина мала Коса. На то име се већ осамдесетак година озива, најпре одмах а касније са чекањем док не размрси речи као и свака особа чији слух постаје тврђи. Упорно држи обичај старијих чељади да не чују добро оно што им није мило и да траже да им се вест више пута гласније понови. Мало погурена и с одмакнутих лактовима, смрскана у лицу, белокоса, Коса не памти кад је дању спавала и каже:

„Овако ја од звијезде до звијезде, не савијам ногу пода се.”

Два пута се удавала, једном за младог али одвише грубог човека, други пут, времешна, за остарелог попа који је дневно куповао по пола литра млека, од ње крио бочицу, а она га сметена али и подругљива питала да ли Велики петак пада у суботу. Поп је био

давно узео девојку с миразом, с њом добио децу која су била даровита и школована. Променио се поп кад је насамо остао у кући са попадијом, одвојио се, купио себи кућицу и после развода оженио Косу. Она је оба пута живела с мужевима кратко и враћала се где је рођена. Није имала деце, али је подизала сестринчад и братаниће, доста њих, ни сама не зна како је све то стизала да уради. Време се осипало као ситно точило испод Црвене греде, свако чељаде од ње чим присташе некуд одлазило и она остала сама. Косине сестре су се удавале или с браћом училе школу у домовима за ратну сирочад и сви се добро скућили. Звали су Косу да дође код њих, и зову је, барем зими кад су намети велики а мећаве маните, али она једнако не мари за такве понуде.

Веровала је да су јој суђаје одредиле да баш она мора одржавати ватру у кући и чувати мало имање да не зарасте у ковраге и трње, да је грехота да пропадне окућница на којој је одрастала цела њена породица, дуго, у неколико пасова. И веровала је да ће сви из градова побећи да се не отрују „онијем гријањем и свачим” и доћи на своје, на чист ваздух и изворску воду. Мало ко је као она волео оно што је некад било, а нико као она није веровао да ће на сињавинску планину опет фамилије издизати у начичкане катуне, у колибе и савардаке.

В

Свила је Милица, јер је имала меку и танку косу док су је купали, малу, у вировима семољске реке под кућом, док су је старије сестре и браћа чешљали дрвеним чешљићем, куповним, и док су говорили да је треба звати Свила, по свиленкастој коси. Тако је и остало, најпре понекад па све чешће, до дана кад ово причање полако одмиче. Свила је, бистра и чиграста, жељна свега, којој је женска судбина да слуша, чува и ради била унапред одређена, завршила само први разред, тек да би умела да се потпише, да не буде „слијепа код очи”, зборила је њена мати Љубица, која је за сваку семољску кућу ткала шарене декице, плетиваче, поњаве, сукно за мушка одела и кабанице. На малом имању поред речице што се лети једва може видети између врба и облог камења, у кући с портиком и два собичка, без рођака у близини јер су се из тескобе морачке преселили у Ускоке, живела је Свилина породица тешко и сиротно, сваким даном све теже откад је Танаско кога су звали Мусјо, у најбољим годинама, изненада, покошен непознатом бољком, у пролећни дан, на орници под цкладом, пао мртав док је правио брану за посејани јечам. Кренуо да одсече грану са букве, подигао косир, замахнуо руком и – ни до земље жив.

Свилу су дали у најам код удовице чији је јединац у Љубљани докторирао филозофију, тамо радио као професор и препевавао Прешерна на српски језик. У рукопису му је остао сонетни венац с акростихом који слави Црну Гору. Његови потомци су постали Словенци, мајку је сахранио, а у кућици на Поду брезовом оставио Свилу која је имала два сина а није никад имала мужа.

Удовица у чијој је кући Свила расла, девојчила се и ту састарала, била је мудра и строга, на себе „није дала вјетром вијати”, штедљива, имућна за околне прилике, знала је нешто више од осталих, ширила страх који припада народним веровањима и људи су код ње на прстима долазили да нешто ишту или позајме новац који је давала под заклетвом да никоме не кажу ни шта су узели ни колико су узели. Она је у закључаној свесци све пажљиво записивала: име, презиме, датум, позајмљена ствар, износ новца. Када је напрасно, у силаску с планине, лети, у туђој кући умрла и када је дошао њен син, сви дужници су сами дошли и донели позајмицу, сваки, све, до последње паре. Јесте у томе било честитости, али много више утераног страха да ће им се нешто лоше десити ако дуг не врате.

И Свила је код своје газдарице живела у посебном запту. Без поговора је све радила, и послушна и посулна, ни док је била мала ни док је била млада никуд од куће. Понекад, најчешће у сумрак или који сат више, вребали су је и сачекивали младићи док је долазила на ледни извор, на главу од јаза, испод бреза, страном преко њиве и даље, подалеко од газдаричине куће, али је морала што пре да наспе судове и однесе воду. Није смела да касни и морала је да призна сваки детаљ. Ко зна колико је пута чула:

„Слажеш ли ме, неће ти више панути на ум ни на они свијет!”

Једино је лети, док чува стоку, у вртачама, у испаша, нарочито кад падне магла, „ћић божији кад не знаш ни ће си ни ће ћеш”, могла да се виђа с ким хоће, а тако и зими, с начуљеним ушима и опрезом, у ходничкићу, лево од улазних врата, где је имала тврд дрвени кревет и где јој је у касни сат понеко могао да дође, утабаном пртином или влачницима из горе да се не би ујутру, на снегу, могли наћи нечији стопници. Била се извештила да табанима са свог кревета подупире угрејани зид собе у којој је поред наложене ватре у шпорету спавала газдарица. Ако је ноћу морала напоље, пролазила је поред самог кревета у ходничкићу. Ту је Свила и двоје деце родила и подигла, а треће је пионуло чим је кмекнуло. И оно је било мушко.

Газдарица се мрштила, није јој било по вољи, то је на више начина показивала, оштрим оком и житким прутом, али је знала да ће јој деца, чим се на ноге опру, моћи да помажу, а касније – у

чему је уживала – да је чепљу по леђима кад легне потрбушке на под или на равну долину у планини. Тако се бар неко нежељеној деци радовао, осим мајке која је, потајно, у себи, носила наду која се није могла назрети кроз разглашену срамоту, у народу где се тачно знало ко се по оцу казује а на кога личи. „Главу му скинуо”, рекла би Свила.

Оба њена сина су се одселили, у Никшић и Жабљак, оженили се, добили по двоје деце, својој мајци три унука и једну унуку, сви стасали, а Свила и данас на пет малих игала плете чарапе, рукавице и шалове, „сумиче лијепу и опаку”, чекрка опанке и носи шарену мараму, девојачку, иако је прошла осамдесету годину. Из навике да као некад штити лице од ветрова са сунцем, умота се и по челу и преко носа и уста, само јој вире два ситна ока. Прича као да чита, у сликама и изрекама које су тек понегде живе. Често изађе на зидић пред кућу, стане, подигне руку, намести длан на чело и заматра да ли јој неко долази:

„Свој цијели вијек само чекам. То сам ко нико научила.”

Г

Коса има обичај да скупља кесе, да их слаже у „висећим” орманима, на полицама, по асталима и клупама, где стигне. Љутила се што су пластичне кесе из продавница пробушене и подвизивала:

„Ево види, нема ђавоље што није продрта, сваку су прстом пробучили да не би дријешили мртве чворове на њима.”

Сваку је превртала, прала у бетонском кориту под високом чесмом пред кућом, а онда навлачила кесе на чесму да се суше, не престајући да грди свакога што јој је нешто донео, пластику прстом пробушио и дар јој предао:

„Умјесто да тури на тавулин или ту неђе, ко да ја не умијем узети! Ако ћеш да ме частиш, учини то по мојој вољи а не како му драго!”

Иако је базен више њене куће увек пун, штеди исто онако као кад је воду у кофама и бронзинима с извора доносила. То је дуго трајало па се накупила чудном зебњом коју никакви млазеви не могу да смање. Тридесет година има купатило и тоалет на спрату, али и даље греје воду на шпорету и сипа у лавор. Верује ако нешто промени да ће је „снаћи велики таксират”. Сама само по своме!

И њено кување је увек било занимљиво и по њеном. У шпорету на дрва није претрзала ватру, ложила је и лети и зими, како и мора у каменој кући, у приземљу, међу дебелим зидовима на којима су слике од влаге пропадале пре но што су јој браћа и њој

најдражи братанић ставили савремену изолацију, редом, од улазних врата, кроз ходник, преко оба зида, од пода до таванице, до прозора. У пекари и малим кашетима држала је суве букове цепанице и није их штедела. На шпорету је увек у великим цезвама имала врућу воду, за прање судова, кафу, чај и друго, а оброке је спремала по начину: како некад тако и сад. Има обичај да изађе у ходник, нешто донесе, не затвара врата, само их овлашно пусти да сама приђу, размине, подигне поклопчић са шерпе у којој се нешто кува и из руке дода оно што само она види. Тако једном, па још једном, броја нема додавању. У томе, као у свему што ради, ништа није променила:

„Нијесам ја тврдоглава, боже сачувај, ћут кукала, само сам тако навикла.”

д

И зими, обе, и Свила и Коса, остављају прозоре мало отворене, одшкринуте да њихове мачке из шуме из скитње могу да ускоче и узму за њих остављену храну. Често долазе и подивљале мачке. Људи су имали обичај, имају и сад, да узму мачад чим мало одрасту, ставе их у картонске кутије и гепек од аута, одвезу их што даље од куће и оставе у гори. Тамо мачад порасту, накоте се и ноћу се возачи чуде како два мачја ока као изненадне светиљке гледну у фарове и замакну у мрак. Једна Косина снаха, родом равничарка, градско дете неговано под стакленим звоном као и свака јединица у богатој кући, после првог доласка код Косе, ноћу, колима што их је возио њен муж, Коси брат, често је причала да нигде, ни у филмовима, није видела такве парове „малих сијалица које лете”, да је у њима чак и боју мачјих очију познала, истовремено уплашена и очарана, клела се да то, њој за усхићење, нигде нема осим у семољској гори. И рекла је да нигде није видела толику ноћ као под Гредом кад је облачно и нигде толико ведрине на небу, у летњем дану без облака. Свили и Коси је све то пред очима откад су прогледале, али нити умеју тако да кажу нити се чуде било чему око себе.

Испред прозора и спољног зида, по дашчицама на утабаном снегу сваке ноћи наместе зрна жита, пиринча и друге ситнице да их нађу врапци или неке птице којима нису запамтиле имена. Сићушни мамци огромни су као нада за сваку осамљеницу у планини, нарочито за Косу и Свилу. Тако оне дозивају некога с ким могу разговарати, а ако им птице долећу, знају да нису сасвим остављене, да им неко и по великом снегу долази иако између њихових кућа нема пртине зими ни путева лети. Свака окука уз коју је Свила излазила да „мало просједи” код Косе и свака стазица којом

је Коса код Свиле слазила да је види сад је зарасла у коров, затрпана је сломљеним грањем, притиснута полеглим лескама, умотаном ломутином и другим међама. Не могу да дођу једна другој јер немају пута и не могу да рашчисте пут јер немају снаге.

ђ

Кад би неко отишао код њих и питао их како су провеле толике године у буковој гори, под курдељима, ластвама и сипарима испод њих, с мерењем као нигде колико је земља ниско и колико је небо високо, и кад би их неко питао како им је сада међу густим шумарцима, под задивљалим јаворјем, јасењем и јасикама, међу глогињама и шипурацима, у трулој лесковини, папрати, клекама и коњском трњу, реч у реч би добио исти одговор да слоге као међу њима двома нигде нема нити је било. Оне знају шта се мора у густом омару сакрити, шта се не сме из куће износити, о чему се нико не говори. Слушале су да нема куће у којој се не слажу и на сигурно место не остављају мале и мало веће срамоте. Породичне тајне не излазе преко прага, мада их сви споља траже, замишљају и препричавају. Све време прекрије, па и опоре речи што су их у љутњи размењивале док су могле да држе краве и козе, док су браниле ливадску траву, понјико у њивама, расад за купус, кромпир у провизорним оградама, леје лука и јазове, све што су саме или уз помоћ најближих чувале и садиле.

Клеле би се како је увек имала Свила што је имала Коса и да је било обрнуто, да никад нису једна другој без воћке или неке понудице у посету долазиле, да су и локум напола делиле.

„У самоћи се чељад изједначе ко да су једно или се заваде на крв и нож да се зна да нијесу једно”, говориле су, без речи о томе где се још њихов пример може наћи.

е

Кад су им се прсти на рукама скучили, и жеље су спласнуле, и снага мањкала, и „савиле су на шапу”, и „све своје живо смакле”, и остале с по једном мирном мачком у кући, с по једном правом ловилицом мишева, све се почело смањивати и смиривати, у њима и око њих. Говоре да су и у младости знале колико су зимске, а посебно планинске, ноћи дуге, али да тада, уморне, у тврдом сну, нису имале кад ни да осете у колико летње ноћи прођу, „док си руком од руку”. Тако било, а сад им се и летње чекање зоре као турска година растеже, јер је сан плитак и још у такав сан долазе сви што су их већ прежалиле. Чим устану, узму машице, машицама стегну мале свеће, прекрсте се и нешто у себи, нечујно, мигајући уснама, по неколико пута понове. Само им се на крају, док крећу

да штогод опосле, несвесно отме која узречица, најчешће „Ето тако” или „Сад не бива”.

Не излазе на брдашца, крај својих кућа, одакле се могу дозиви као некад, јер више не могу да се виде од густе шуме око њих и не могу да се чују због отврдлог слуха. Зато су обе дан-ноћ на своме, на острвцима која људи заматрају као осамљену лепоту, у пролеће, лети и у рану јесен, одонуд, са загонске кривине, изнад гробља или с Мрамора. Само је у засеоку испод Грете око Свилине и Косине куће очишћено, покошено и зелено, све претворено у питома имањца што их је време, као у неком парку, шипражјем и поткресаним стаблима оградило. И то каже да су две упорне жене својом свељубивошћу и уз помоћ најближих који код њих лети долазе успеле да зауставе године и да њине окућнице остану срађене и украшене. Велика је победа кад се зими, под напуштеном планином, из две куће извијају два дима. Некад се уместо броја домаћинстава говорило колико у насељима има димова.

ж

Нису упамтиле Свила и Коса откад не разговарају и колико је прошло од њиховог последњег сусрета, под кривом зуквом, крај гробља, у странчици, кад су седеле на даскама од сандука оних чији су остаци тада „преношени из ћелице у костурницу”, кад је Свила једва нашла у трави камени киљан стављен више главе њене строге газдарице и када је Коса последњи пут пољубила мајчин и очев камен, не памте које године је то било, јер „година пролети ко слијепи миш”, али памте да се после тога нису среле и да је међу њима, ипак, било спорова који нису решени.

„Још је мој Пиле ишо у школу низ Осредак кад су почели довлачити стубове и кад су на смјену копали рупе”, рекла би Свила, уневујно, испод мараме, као да намерно изазива свађу.

„Бјежи тамо, какав Пиле, то је било кад је твој Вуле ишо у школу. Ко сад да га гледам, у црвеној фањели, с плетивачом и повразом што му га је Љубица сплела”, заинатила би се Коса као да хоће нешто велико да добије.

Свила би на то ставила обе руке на оба кука, понавила се и питала:

„Да ти нијеси обојицу подизала?”

„Мани то, заклела се земља рају, но реци које године је прва сијалица синула на Подине и на Под брезови?”, на то би Коса.

И тако редом, од стуба до стуба, од једне до друге ископане јаме да се стубови исправе и утврде, али нису знале да ли је струја дошла док је у семољску школу ишао старији или млађи Свилин син.

Не знају ни кад су набавиле електричне шпорете, али их не укључују да било шта скувају или испеку. Неко им рекао да струја остане у свему што се на струји спреми. Не верују у такве справе. Навикле су да верују у приче и нагађања, никако у телевизорске „дрангулије и диликања”, а још: „Оно залуђује народ, јадна не била.” На крају лета, чим њихови с одмора оду градским кућама, кажу им да ТВ апарате одјаве, да не плаћају таксу. Мобилне телефоне држе подаље од себе, ретко се јављају – кад их неко ближњи у заказани сат зове и кад има сигнала. Оне сигнал не траже и не називају никога. Прижељкују живу реч и плаше се зрачења за које кажу „они ђаво”. У исти мах признају да су у толико својих година све једна другој рекле, да више немају о чему и кад би могле да се виде и чују, чим би једна отворила уста, друга би знала шта ће јој рећи. Буде то тако кад се живот препуни животом и кад учили радозналост. Тада се све гаси, али Свила и Коса не гасе своје мале сијалице на плафонима. И дању, кад је облачно и тмурно, кад гора закљони сунце, кад не разгрну густе завесе на прозорима, сијалице су им потребне да би посебним знаковима и „намигивањем” пренеле поруку да су однекуд дознале *нешто ново* (а то значи да је неко умро), да је неко дошао и донео шибице („тога никад доста”) или „оне љекове” без којих се не може.

3

Нема страха у Косиној и Свилиној кући, нема више као раније, док су имале снаге. Коса је била донела камење у прозор од купатила на спрату, изнад улазних врата, да озгор погоди у тепелук намерника и незваног госта који хоће силом да уђе. Свила је имала тророге виле крај врата да вилама прободу зло које у недоба дође. Тако, али сада, у дубоким или (што је тачније) у високим годинама у њима страха нема. Једино се плаше да их неће заједно однети на гробље, да у подгреском засеоку не остане сама која од њих две. Јесу им куће нешто мање од километра далеко. То нико није мерио, нити се шумски путеви могу развући и измерити. Јесте Свилина кућа нижа и к њој се од Косе иде низа страну и није наподногу. Јесу и док су биле младе зазирале да толики размак, стрм и незгодан, често пешке прелазе. Међутим, сада, кад су клонуле и саме, чини им се да су нераздвојне, једна поред друге, да „истом душом дијају”, па се боје и ноћи и оног бескрајног мрака, боји се Коса да не умре Свила и боји се Свила да не умре Коса. Такву самоћу не би могле да поднесу.

Из куће у којој живи Коса „у свијет је отишло дванесторо”, од њих остао широки траг па долазе и зову. Они што су тамо рођени

и одрасли телефонирају да се чују с кућом, а то могу једино ако се јави Коса. Док се глас у кући чује, има и куће.

Питали су је:

„Је ли ти ико зимус долазио?“

„Јесте, како није!“, одговорила је Коса с неком чудном наме-ром да прикрије своју самоћу.

„Ко је долазио?“

„Ђеца ашанска.“

„Кад?“

„На Божић.“

„Јеси ли их добро частила?“

„Нијесам много. Дако дођу и догодине.“

и

Прошло је доста година откако су Коса и Свила саме себе научиле како да сијалицама преносе вести и како ноћу да се „дозивају“, да знају јесу ли намириле и спремиле се да оду на спавање под поњавама у кревету. Проналазак је Косин. Одредила је колико жмигања значи коју вест и како се то „чита“. Ако једна од њих сијалицом намигне једном, то значи да је неко долазио или да нешто треба да се договоре. На то друга „одмигне“, па обе, истовремено, изађу крај куће на договорено место, одакле се могу дозвати и посао буде завршен. Ако се јављају са два жмигања, то каже да није било никог и да не треба да излазе. Ако зажмигају неколико пута, четири или више, неко је на самрти, „изгубио ријеч“ или умро. Такви гласови се најбрже преносе и најдаље стигну. Свила је говорила да људи „ко манити трче на туђе зло“, умела да проклиње мимо икога, али и да каже:

„Дабогда имо среће колико је капи из неба!“

Имале су времена да „утврде градиво“. Коса је по малим изумима била позната. Знала је да лечи травама, веровала да „има енергију“ и док је била јака у рукама костоболне људе редовно масирала, помало гатала и заварчивала од уједа змије.

„Колико се с Мрамора и Гресе може догледати, а то је даљ мимо свијет, ето толико, ни мање ни више, нема куће што се види, и што је заклоњена, није сем код оније погани нећеш наћи кућу из које нијесам барем једноме чељадету нешто помогла – од слабости, од урока, од отока, од отрова, од свега, и није моје да бринем има ли ми ко на гроб доћи кад ме одовле изнесу“, једнако Коса набраја, помиње колико је имала просаца и замишља како ће сви о њој причати кад је не буде било.

Свилаина самохвала је друкчија, јер каже да није „откад је помиљела никоме ни црно ти око у глави“, но само „чињела другијема

и радила за другог”, била послушна и устидна пред сваким, „дизала се на ноге и најмањему ђетету кад улезе”, али да има само два човека и само три жене, на целом Косином видокругу, што су јој учинили нешто добро и што је „нијесу залуду у ријеч узимали”. Истовремено је устајала са столице, одвезивала мараму и дизала је више главе, молила се Богу и Светом Василију да им се добро добрим врати:

„Све што сам мојој ђеци пожељела и њима сам пожељела, сад и довијек!”

Како год да је било, Коса и Свила никад ништа нису заборављале, ничије зло и добро, све што им је учињено, било кад, нити су шта из кућа бацале. Све су, и најмањи обуцак, криле („нека га ту, ваљаће”) и задовољно се смешкале кад некоме нестане дуван или нешто без чега не може, а оне из својих „робних резерви” изваде баш то и дају га, али „на кашичицу”, јер остављају за други пут да се зоре како се код њих може „свашта што треба наћи”.

Како су почеле тако су и наставиле да се дозивају, без телефона, на даљину, ноћу, саме, обе у својим кућама, у страху од бескрајног мрака и да оне не постану *нешто ново*, за брзо преношење. У куће им долази струја кроз две жице на стубовима, слаба, а „струјари се понекад намању”. На једној линији и трафостаници су само њине две куће. Кад се нешто упали, какав апарат, било шта ако „више троши”, сијалица одједном слабије засветли, као да хоће да се угаси. Зато Свила и Коса сваке ноћи, „пред лијегање”, обавезно три пута пале и гасе електрични шпорет, три пута „сијалица намигне” и смањи своју сјајку, три пута се то чим ноћ падне у обема кућама дешава, и код Косе и код Свиле, па друга оној што је три пута убрзано „намигнула” то исто три пута врати и то је два пута по три пута рекло да је све у реду и да је ред да се каже: *лаку ноћ*.

Овде се прича о њиховим порукама завршава, а оне и ове зиме после размењених знакова спавају крај прозора отворених за мачке из скитње и са зрнима остављеним под прозором за птице намернице.

И будне сањају да ветрови неће дотрајале стубове поломити и да струја неће нестати.